

Το Μικρασιατικό Αδιέξοδο

«Οί Τοῦρκοι ἐννοοῦν νὰ παλαίσουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἀκριβῶς διὰ τὰ αὐτὰ πράγματα, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἠγωνίσθημεν καὶ ἐμεῖς ἐναντίον αὐτῶν». Ο Ιωάννης Μεταξάς προς τον πρωθυπουργό Δημήτριο Γούναρη, όταν απέρριψε την πρόταση του να αναλάβει την διοίκηση της Στρατιάς της Μικράς Ασίας (29 Μαρ. 1921).

Την 26^η Μαρτίου 1921, ο Δημήτριος Γούναρης¹ ορκίσθηκε πρωθυπουργός της Ελλάδος, διαδεχόμενος τον Νικόλαο Καλογερόπουλο. Ο Γούναρης βρέθηκε αντιμέτωπος με το δυσεπίλυτο έργο υλοποίησης της Συνθήκης των Σεβρών, η οποία αποτελούσε το επιστέγασμα της μικρασιατικής πολιτικής του Ελ. Βενιζέλου. Την περίοδο εκείνη ο Ελληνικός Στρατός κατείχε μέρος της Μικράς Ασίας, ίσο σχεδόν με την συνολική έκταση της Ελλάδος.

Η Πρόταση του Αντιστρατήγου Λεωνίδα Παρασκευόπουλου

Ο Κεμάλ Ατατούρκ δεν αναγνώρισε την συνθήκη των Σεβρών, που υπέγραψε



Ο Αντιστράτηγος Λεωνίδας Παρασκευόπουλος.

η κυβέρνηση του τελευταίου Σουλτάνου της Τουρκίας Μωάμεθ ΣΤ΄. Τον Ιούνιο του 1920, εξαπέλυσε κύμα επιθέσεων όχι μόνο κατά του ελληνικού στρατού, αλλά και των βρετανικών δυνάμεων στην περιοχή της Νικομήδειας. Οι σύμμαχοι έδωσαν την συγκατάθεση τους για την προέλαση της Στρατιάς Μικράς Ασίας μέχρι την γραμμή Προύσα, Ουσάκ, Φιλαδέλφεια, πολύ μακρύτερα των ορίων της περιοχής που μας επιδικάσθηκε από την συνθήκη των Σεβρών, με σκοπό την καταδίωξη και εξουδετέρωση των Τούρκων εθνικιστών. Η νικηφόρα

προέλαση του Ελληνικού Στρατού δεν μετέβαλε την στάση του Κεμάλ. Την 22^α Αυγούστου 1920, ο Αντιστράτηγος Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, διοικητής της Στρατιάς της Μικράς Ασίας, εισηγήθηκε στον Ελ. Βενιζέλο την ανάληψη εκστρατείας για την συντριβή του εθνικιστικού κινήματος. Σε πρώτη φάση πρότεινε την κατάληψη της γραμμής Εσκή Σεχίρ (Δορύλαιο), Αφίον Καραχισάρ και σε δεύτερη προέλαση προς την Άγκυρα και προς το Ικόνιο. Η αποστέρηση από τον Κεμάλ περιοχών στρατολογήσεως ανδρών και του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας, θα τον εξανάγκαζαν



Το Μικρασιατικό Μέτωπο τον Φεβ. 1921.

¹ Αχαιός πολιτικός (1867-1922) ιδρυτής του «Λαϊκού Κόμματος», κυρίου αντιπάλου των φιλελευθέρων. Κέρδισε τις εκλογές της 1^{ης} Νοε. 1920, ηγούμενος της «Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως». Την 15 Νοε. 1922, εκτελέσθηκε στο Γουδί, ως ένας από τους υπαίτιους της «Μικρασιατικής Καταστροφής».

να αναγνωρίσει την συνθήκη ή να εγκαταλείψει τον αγώνα. Ο Βενιζέλος ζήτησε την οικονομική και στρατιωτική βοήθεια της Μεγάλης Βρετανίας την οποία δεν έλαβε ποτέ. Την 1^η Νοεμ. 1920 έχασε τις βουλευτικές εκλογές τις οποίες ο ίδιος προκήρυξε. Στην θέση του παραιτηθέντος Παρασκευόπουλου η νέα κυβέρνηση τοποθέτησε τον Αντιστράτηγο Αναστάσιο Παπούλα.

Το Αδιέξοδο της Νέας Κυβερνήσεως

Η νέα κυβέρνηση μετά από δημοψήφισμα επανάφερε τον Βασιλέα Κωνστα-



Ο Δημ. Γούναρης.

ντίνο στον θρόνο της Ελλάδος. Η Γαλλία και η Ιταλία είχαν πλέον την δικαιολογία όχι μόνο να σταματήσουν να υποστηρίζουν την Ελλάδα, αλλά και να συνάψουν ξεχωριστές συμφωνίες με τον Κεμάλ. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Γούντροου Ουίλσον, υπέρμαχος της αυτοδιαθέσεως των λαών, αποσύρθηκε από την σύσκεψη ειρήνης των Παρισίων, λόγω προβλημάτων υγείας. Ο μόνος σύμμαχος που απέμεινε στην Ελλάδα ήταν ο πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Λόντ Τζώρτζ. Τον Ιανουάριο του 1921, η νέα κυβέρνηση αποφάσισε να επιχειρήσει την καταστροφή των Κεμαλικών δυνάμεων, εξαπολύοντας επιθετική αναγνώριση προς το Εσκή Σεχήρ, η οποία όμως αποκρούστηκε. Τον Φεβρουάριο πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Λονδίνο με την συμμετοχή εκπροσώπων του Κεμάλ, προκειμένου να συμφωνηθεί ανακωχή μεταξύ των εμπόλεμων και να υπογραφεί συνθήκη ειρήνης. Η Ελληνική κυβέρνηση ήταν πρόθυμη για μικρές παραχωρήσεις από τα προβλεπόμενα στην συνθήκη των Σεβρών. Οι Κεμαλικοί έθεσαν ως αδιαπραγμάτευτο όρο για την έναρξη οποιασδήποτε συζητήσεως, την αποχώρηση του Ελληνικού Στρατού από την Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη. Ο Δημήτριος Γούναρης που συμμετείχε στην σύσκεψη, υπό την ιδιότητα του Υπουργού Στρατιωτικών, έλαβε την συγκατάθεση από τον Λόντ Τζώρτζ να κινηθεί προς καταστροφή των Τούρκων σε όσο βάθος χρειαζόταν. Τον Μάρτιο του 1921, ο Ελληνικός στρατός κατέλαβε το Αφίον Καραχισάρ, αλλά ο Ισμέτ Ινονού αντέταξε σθεναρή άμυνα προ του Εσκή Σεχήρ, υποχρεώνοντας τους επιτιθέμενους Έλληνες να υποχωρήσουν για δεύτερη φορά με βαριές απώλειες. Η εξέλιξη αυτή ανάγκασε το Α' ΣΣ να αποχωρήσει και από το Αφίον Καραχισάρ. Η εκστρατεία του Μαρτίου έπληξε την αξιοπιστία και το γόητρο του Ελληνικού Στρατού στα μάτια των συμμάχων. Οι Κεμαλικοί δεν πολέμησαν σαν «συρφετός ατάκτων», αλλά σαν ένας οργανωμένος και πειθαρχημένος στρατός.



Ο Αντιστράτηγος Αναστάσιος Παπούλας

Προς Αναζήτηση Αρχιστρατήγου

Ο πρωθυπουργός Δημήτριος Γούναρης άρχισε να δυσπιστεί για την ικανότητα του Παπούλα να φέρει σε πέρας την εκστρατεία. Η Γαλλία, η Ιταλία και η ΕΣΣΔ υπέ-

γραψαν ξεχωριστές συμφωνίες με τον Κεμάλ παραχωρώντας του εδάφη και προμηθεύοντάς τον με παντοειδές πολεμικό υλικό. Ο Γούναρης συνειδητοποίησε ότι έπρεπε να ενεργήσει ταχύτητα, διότι χρόνος δούλευε προς όφελος των Τούρκων εθνικιστών. Ήλπιζε ότι εάν υιοθετούσε το σχέδιο του Παρασκευόπουλου, θα εξανάγκαζαν τον Κεμάλ να αναγνωρίσει την Συνθήκη των Σεβρών. Ήξερε καλά ότι ο πλέον κατάλληλος να ηγηθεί του Ελληνικού Στρατού ήταν ο απόστρατος Υποστράτηγος Ιωάννης Μεταξάς.² Σε δύο συναντήσεις την 25^η και 29^η Μαρτίου 1921, παρουσία των Υπουργών Οικονομικών και Στρατιωτικών Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη και Νικολάου Θεοτόκη και του Υποστρατήγου Αθανασίου Εξαδάκτυλου, ο Γούναρης προσπάθησε να πείσει τον Μεταξά να αναλάβει την αρχηγία της Στρατιάς της Μικράς Ασίας.³ Ο Μεταξάς



Ο Ιωάννης Μεταξάς το 1920.

απέρριψε την πρόταση του γιατί δεν πίστευε στην δυνατότητα νίκης των ελληνικών όπλων, «*Αποδεχόμενος τήν άρχιστρατηγίαν, χωρίς φυσικά νά έκθέσω δημοσία τήν άπιθανότητα τής έπιτυχίας, δίδω εις τò "Έθνος έλπίδας τας όποιας δέν συμμερίζομαι, δηλαδή τò έξαπατῶ*». Κατά την άποψή του η εκστρατεία στην Μικρά Ασία δεν στρεφόταν μόνο εναντίον του Κεμάλ, αλλά του συνόλου του τουρκικού λαού. Ο Γούναρης του επεσήμανε ότι η πολιτική δεν ήταν δική του, αλλά του Βενιζέλου. Ο Κεμάλ ήταν αδιάλλακτος και του ζήτησε μία «στρατιωτική νίκη», για να μπορεί να διαπραγματευτεί μια έντιμη λύση του Μικρασιατικού ζητήματος. Η απάντηση του Μεταξά ήταν ότι και ακόμη στην περίπτωση κατά την οποία ο Κεμάλ υπέγραφε την συνθήκη των Σεβρών, θα βρισκότουσαν αντιμέτωποι με κάποιον άλλο που δεν θα αναγνώριζε την ελληνική κυριαρχία. «*Ένας λαός άγωνιζόμενος ύπέρ τής ύπάρξεώς του, θά εύρη πάντοτε άνθρωπους νά τόν όδηγήσουν. Είμαι πολιτική κατακτήσεως λαοῦ μη έννοοῦντος νά ύποστῆ τήν κατάκτησιν. Η ἤττα τοῦ 1987 θά φαίνεται παιχνιδάκι, έμπρός εις εκείνη ή όποία μπορεῖ νά έπέλθει τώρα, νά πεῖτε τήν άλήθεια στόν έλληνικό λαό*». Την θέση αυτή είχε επισημάνει με υπόμνημά του στον πρωθυπουργό Βενιζέλο τον Ιαν. του 1914, ως αρχηγός του Επιτελείου, για το ενδεχόμενο εκστρατείας στην Μικρά Ασία. Στην φράση αυτή εστιάζεται και ο πυρήνας του προβλήματος όχι μόνο της στρατιωτικής εκστρατείας, αλλά και της Μικρασιατικής πολιτικής του Ελ. Βενιζέλου, η οποία αποτέλεσε μία από την κύριες αιτίες της διαφωνίας του με τον Βασιλέα Κωνσταντίνο.

² Τον Ιουλ. του 1917, μετά την εκθρόνιση του Κωνσταντίνου από τον Βενιζέλο, ο Γούναρης εξορίστηκε μαζί με άλλες 30 φιλοβασιλικές προσωπικότητες στο Αιάκειο της Σαρδηνίας. Την 6^η Δεκ. 1918, μαζί με τον Ι. Μεταξά και τον Ιωαν. Πεσμαζόγλου διέφυγαν στην Σαρδηνία. Οι Ιταλικές αρχές πάρα το αίτημα της Ελλάδος δεν τους εξέδωσαν, παρέχοντας τους την απαραίτητη κάλυψη. Οι δύο άνδρες γνωριζότουσαν πολύ καλά.

³ Ο Μεταξάς κράτησε λεπτομερείς σημειώσεις και από τις δύο συναντήσεις, οι οποίες εξαιρετικά ενδιαφέρουσες για τις σκέψεις της πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδος την συγκεκριμένη εποχή.

Μετά την άρνηση του Μεταξά, ο Γούναρης αποφάσισε την διεξαγωγή επιχειρήσεως, η οποία μετά την κατάληψη του Αφίων Καραχισάρ και του Εσκή Σεχήρ, συνεχίσθηκε προς την Άγκυρα με ολέθρια αποτελέσματα για την Ελλάδα. Η συνέχεια υπήρξε ακόμα πιο οδυνηρή. Η κυβέρνηση δεν συνειδητοποίησε το βαθμό πτώσεως του ηθικού του στρατεύματος, που οδήγησε στην κατάρρευση του μετώπου. Εάν το είχε αντιληφθεί, θέλω να πιστεύω ότι θα αναλάμβανε το κόστος όλων εκείνων των σκληρών αποφάσεων που απαιτούνταν, προκειμένου να περισώσει ότι ήταν δυνατό να περισωθεί.

Παρότι η Μικρασιατική Καταστροφή, αποτελεί το σημαντικότερο γεγονός στην ιστορία της Ελλάδος μετά την επανάσταση του 1821, δεν μας χάρισε την σοφία που αποκτάται μετά τέτοιου είδους δοκιμασίες. Αυτό συμβαίνει γιατί σαν λαός αποδεχόμαστε ευκολότερα το υπερβατικό από το λογικό, ενώ θυσιάζουμε το εθνικό συμφέρον χάριν του κομματικού, στο βωμό των κερδών από την νομή της εξουσίας, μετά την εκλογική νίκη.

Παπάγου 5 Φεβ. 2018

Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς

Βιβλιογραφία

α. Ιωάννης Μεταξάς, **Το Προσωπικό του Ημερολόγιο**, Εκδόσεις ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Β.Ε.Ε, Αθήνα 1962.

β. Michel Llewellyn Smith, **Το Όραμα της Ιωνίας**, Αθήνα 2004, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

γ. Γενικό Επιτελείο Στρατού, Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ), **ΕΠΙΘΕΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1920-ΜΑΡΤΙΟΥ 1921**, Εκδόσεις ΔΙΣ, Αθήνα 1963.